REPRESENTATIONS OF PURIFICATION IN LATIN TERMINOLOGY

Dana Nicola
PhD Student, West University of Timişoara

Abstract: The study treats the terms relating to the purification, which, although there are not synonyms with the adjective purus, they refer to the idea of cleaning, of physical and moral purity or to the opposite of them. The article insists on terms: referring to the physical action of removing dirt, of erasing, of washing, such as: abstergeo, -ēre, -tersi, -tersum, lavo, -āre, lavi, lavatum, limpido, -āre, verro, -ĕre, the adjective mundus(3); terms that express the exact opposite, meaning corruption, contamination such as the verbs aspergo ,-ĕre, spersi, spersum, lino, -ĕre, polluo, -ĕre, puteo, -ēre, tabeo, -ēre or the substantives caries, -ei(f), cloaca, -ae, deformatio, -onis(f), paedor, -oris(n); terms with a spiritual meaning such as baptizo, -āre, libo, -āre, -avi, -atum, or with moral meaning: pudeo, -ēre; terms that describe the place where the ritual of purification takes place: balineum, -i, thermae, -arum, caldaria, -ae. The end of the work paper refers to the importance of purification in the daily life of the Romans, a fact proven by the multitude of terms that express the idea of purification.

Keywords: cleaning, corruption, dirt, purification, washing

Prezentul studiu zăbovește asupra acelor cuvinte din vocabularul limbii latine care, deși nu pot fi puse în relație de sinonimie cu adjectivul *purus*, termenul de bază al purificării, trebuie amintite în contextul purificării, deoarece fac trimitere la ideea de curățenie, de înlăturare a mizeriei, fie la nivelul mediului înconjurător, fie la nivelul corpului însuși sau la opusul acestora, mai exact la procesul de murdărire, de pângărire.

Astfel, amintim *abstergeo,-ēre, -tersi, -tersum***,** verb care are sensul *de a șterge, a înlătura, a face să dispară*. Acesta își are etimologia în verbul *tergeo, -ēre, tersi, tersum*, cuvânt vechi și uzual, care înseamnă el însuși *a șterge, a curăța*, iar cu sensul figurat, mai rar, *a corecta și a ispăși*. Participiul perfect al acestui verb, *tersus(3),* a dobândit sensul propriu de *spălat, curat* și pe cel figurat de *șlefuit, îngrijit, elegant, corect*. Derivatul *tersus, -us(m)* arată acțiunea de *spălare*, de *curățire*. Pornind de la verbul *tergeo* se formează următorii compuși: *circumtergeo, -ēre* cu sensul de *a șterge jur împrejur*; *detergeo, -ēre*, cu sensul de *a îndepărta ștergând, a curăța, a șterge*, iar la figurat *a curăța, a distruge, a sparge*; derivatul său *detersio, -onis(f)* indică procesul de *curățire*; *extergeo, -ēre, a curăți ștergând, a șterge*; *pertergeo, -ēre, a șterge bine, a freca*. I s-au apropiat ca sens de către gramaticieni substantivele *mantele, -is (n), mantelium, -ii*, și *manutergium, -ii*, toate cu sensul de *ștergar de mâini, prosop*.

Aspergo,-ĕre, spersi, spersum este un verb care se potrivește contextului dat datorită sensului său figurat, anume, *a murdări, a mânji, a stropi*. Sensul propriu al acestui verb este *a răspândi, a arunca.* Substantivul derivat *aspergo, -inis(f)* face referire atât la *stropire*, cât și la *picături*, la *ploaie*, la *val.* Aceste cuvinte au ca etimon verbul *spargo,-ĕre, sparsi, sparsum*, un cuvânt vechi și clasic, folosit cu sens propriu sau figurat, cu referire la partea fizică sau la cea morală, *a împrăștia, a răspândi, a risipi, a dispersa*. În poezie dobândește înțelesul de *a acoperi cu un strat, a presăra, a stropi, a scălda, a uda*. Termenul s-a conservat în limbile romanice.

BDD-A23252 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:39 UTC)

Purificarea este exprimată și de verbul *baptizo, -āre*, verb utilizat în limbajul bisericesc, împrumutat din grecescul βαπτίζω, care are sensul de *a boteza*, adică de a purifica trupul și spiritul prin intermediul botezului. Acest verb împreună cu derivații săi au viețuit în limbile romanice. Derivații săi sunt sunt la fel de importanți în limbajul bisericii: substantivul *baptisma, -atis(n), stropire cu apă, abluțiune*; *baptista, -ae(m)* și *baptizator, -oris(m)* îl numesc pe botezător; *baptisterium, -ii* este bazinul de scăldat și înot, iar în limbajul religios desemnează locul unde se botează; substantivul *baptizatio, -onis* denumește procesul de *botezare*.

În contextul curățeniei, al purificării trupești se impune să surprindem și locul unde acest proces, acest ritual are loc. Astfel amintim *balineum, -i*; *balneum, -i,* cuvinte care-și disputa supremația însemnând loc unde are loc curățirea fizică, spălarea trupului, așadar *sala de baie*. Formele de plural *balnea, -orum(n)* și *balneae, -arum(f)* sunt numele latinești ale băilor publice, importante pentru romani atât din punctul de vedere al igienei, cât și din punct de vedere social, câtă vreme acestea reprezentau un punct important de petrecere a timpului liber grație diverselor activități organizate, dar și datorită posibilității de a crea legături între cetățeni. Forma de plural pare a fi cea dintâi folosită, pe când singularul apare doar în perioada imperială. *Balineum* și *balneum* sunt adesea alăturate, fiind cuvinte vechi și uzuale, ce se regăsesc în limbile romanice. Cuvintele mai sus menționate sunt împrumutate din grecescul τò *βαλανεῖον,τὰ βαλάνεια*, câtă vreme termenul latinesc utilizat în acest sens a fost *lavatrina*[1]**.** Grupul *–ln-* regăsit în *balneum* a fost rar în limba latină, motiv pentru care a și dispărut de timpuriu. Din familia de cuvinte a lui *balineum(balneum*) fac parte și următoarele cuvinte: *balnearius*(3), cuvânt vechi și clasic, indicând ceea ce ține *de baie*, pe când pluralul *balnearia, -orum* numește *localul de baie* sau *băile*. În paralel, regăsim adjectivul *balnearis(3)*, formă tardivă, care are același sens, iar forma de plural *balnearia, -ium* exprimă ustensilele utilizate la baie**.** *Balneator(balineator), -oris(m)* este *patronul băilor, băiașul*, cuvânt, vechi, întâlnit deja la Plaut, pe care se pare că s-a construit mai târziu *balneo, -āre*. *Balneolum, -i, baliscus, -i, baie mică, balneolae, -arum*, cu același înțeles, *balneatus(3), balneaticus(3), balnio, -ire, balnitor, -oris(m),* fac și ele parte din această familie.

În aceeași ordine de idei amintim substantivul *thermae, -arum*, care, asemenea lui *balineae, -arum,* este un împrumut grecesc din θερμός, cald, fiind atestat doar în epoca imperială, cu sensul *băi cu apă caldă, terme*, dar și *tavernă cu băuturi calde* pe lângă terme. Derivații săi sunt: *thermarius(3), thermulae, -arum, terme mici, thermularius(3)* și compușii plautini *thermopoto, -āre, a se încălzi cu o băutură caldă, thermopolium, -ii, tavernă* în care se vindeau băuturi calde.

Tot în legătură cu purificarea trupească, cu spălarea trupului amintim *calda, -ae, apă caldă*; *caldaria, -ae, cameră de baie caldă, baie caldă, căldare*; *caldarium, -ii, cameră cu căzi pentru baie caldă, căldar*e; *caldarius(calidarius)(3), de căldură*. Toate aceste cuvinte își au etimologia în verbul *caleo, -ēre, -ui*, cuvânt vechi și uzual, care are atât sens fizic cât și moral, *a fi cald, a fi fierbinte, a arde*, respectiv *a fiebe,* cu referire la stările sufletești*: a fi neliniștit,a fi înfierbântat, a fi aprins, a arde*, cu referire la lucruri abstracte: *a fi în toi*[2].

Un substantiv care merită amintit este *caries, -ei(f),* deoarece sensul său s-a extins de la putreziciunea lemnului la orice fel de putreziciune, indicând alterarea, stricarea, râncezirea, putregaiul, adică absența purității și a curățeniei. Derivații acestuia sunt: *carius(3), *cariolus(3), cariosus(3), carians, -ntis*, o formă târzie, toate având sensul de *putrezit, stricat*.

[1] Alfred Ernout și Antoine Meillet,. *Dictionnaire étymologique de la langue latine-Histoire des mots*, Retirage de la quatrième édition augmentée d'additions et des corrections par Jacques André, C. Klincksieck, Paris, 2001, p. 65.
[2] G. Guțu, *Dicționar latin-român*, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1983, p. 154.

BDD-A23252 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:39 UTC)

Deoarece reprezintă canalul de scurgere al murdăriilor**,** trebuie amintit și substantivul *cloaca, -ae,* regăsit și sub formele *clouaca* la Varro și în inscripții, *cluaca* la Varro și Sallustius, *cloca, claca, co(u)acla*, forme mai târzii.[3] *Cloaca Maxima* este numele marelui canal de scurgere în Tibru, la Roma. Sensul figurat al lui *cloac*a este acela de *burdihan*. Derivații săi sunt: *cloacalis(2),* indică tot ceea ce ține *de cloacă*; *cloacarium, -ii,* este impozitul pentru întreținerea canalului de scurgere; *cloacarius, -i, curățitor de hazna*; *Cloacina(Clucina), -ae, purificatoarea*, epitet al Venerei; *cloacinus(3), de cloacă, de hazna; cloacula, -ae, mic canal de scurgere; cloaco, -āre, a murdări, a mânji, a infecta.*

Demne de amintit sunt și următoarele cuvinte: *deformatio, -onis(f)*, care trimite atât la latura fizică exprimând *deformarea, alterarea*, cât și la cea morală, exprimând, la sensul figurat *degradarea*; adjectivul *deformis(2)* înseamnă *urât, respingător*, iar cu sensul figurat este utilizat pentru a reda ceva *rușinos, scandalos, degradant*; *deformitas, -atis(f)* este substantivul utilizat pentru a exprima urâțenia fizică, diformitatea, dar și urâțenia sufletească sau a mediului înconjurător, cu sens figurat substantivul desemnează *rușinea, infamia, dezonoarea;* adverbul *deformiter* se traduce prin *urât, respingător, rușinos, nedemn*; verbul *deformo, -āre* are sensul propriu de *a desfigura, a urâți* și sensul figurat de *a dezonora, a înjosi, a pângări.* Această familie de cuvinte are ca termen de bază substantivul *forma, -ae* care este bogat în sensuri. Sensul concret este acela de *aspect exterior, chip, configurație.* Este utilizat de asemenea pentru a exprima ideea de frumusețe, de chip frumos, fiind pus adesea în legătură cu *facies, figura* sau *species*.[4]Forma se mai utilizează pentru a numi o figură reprodusă de genul unei imagini, a unui portret, a unei statui. Uneori se mai regăsește și cu sensul de *tipar, calapod, stanță, cadră*. Cu sens figurat mai înseamnă *formă, fel, tip, gen, model.* În filologie forma desemnează *specia*, în retorică *figura,* modul deosebit, în gramatică *formă gramaticală*, în limbajul juridic, *normă, regulă*.

Un alt cuvânt cu semnificații în contextul curățeniei trupești și materiale este verbul *lavo, -āre, lavi, lavatum* și numeroasa sa familie ce conține o varietate de compuși și derivați. *Lavo, -āre,* poate fi atât verb tranzitiv, însemnând *a spăla, a scălda*, dar și intranzitiv, cu sensul de *a se îmbăia, a se scălda*, se mai traduce și prin *a uda*, iar cu sens figurat, *a spăla (îndepărtând*). Rădăcina înseamnă *a spăla* și stă la baza a două verbe latinești, primul fiind cel mai sus menționat, singurul conservat în limbile romanice, iar al doilea *lavo, -ĕre, lavi, lautus* este utilizat tranzitiv și marchează acțiunea, având aceleași sensuri de *a spăla, a îmbăia*, însă este atestat doar în poezie și a sfârșit prin a dispărea.[5]Printre derivații lui *lavare* se numără *lavabrum, -i și labrum, -i, sală de baie*; *labellum, -i, cadă mică, lighean, strachină*; *lavacrum, -i, baie, sală de baie, apă de baie*, dar și *botez* și *purificare*; *lavatio, -onis(f), spălare, îmbăiere, baie,* dar și cele necasare pentru baie, baia ca edificiu sau vas de spălat, precum și *botez; lavator, -oris(m) și lavatorium, -ii* este cel care spală hainele; *lavandaria, -orum* sunt *rufele de spălat*; *lavatura, -ae, lavatrina, -ae, latrina, -ae* desemnează toate fie *sala de baie* fie *latrina*; *lavasco,-ĕre, lavito, -āre, a scălda*. Seria de compuși și de derivați ai acestora sporesc familia lui *lavo* și, implicit, a termenilor ce fac referire la curățenie: *elavo, -āre și eluo, -ĕre*, au sensul de *a curăța spălând, a spăla*, *a se îmbăia*; *delavo, -āre, a spăla*; *circumlavo, -āre* și *circumlavo, -ĕre*; *praelavo, -ĕre* și *praelavo, -āre, a spăla mai înainte, sublavo, -āre, a spăla dedesubt sau în secret.*

De la cel de-al doilea verb, *lavo, -ĕre,* s-a format în perioada imperială, verbul *luo, luĕre, a spăla, a scălda*. De la *luo* derivă *lutor, -oris(m), spălător*, iar dintre numeroșii compuși

[3] Alfred Ernout și Antoine Meillet, *Op.cit.*, p. 128.
[4] *Ibidem*, p. 247
[5] *Ibidem*, p. 344

BDD-A23252 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:39 UTC)

enumerăm: *abluo, -ĕre, a curăța spălând, a spăla, a șterge, a îndepărta, a purifica* fizic sau moral, dar și *a boteza*, sens întâlnit frecvent în limbajul bisericesc. *Ablutio, -onis(f)*, derivat al verbului mai sus menționat, desemnează *spălarea, purificarea, botezarea*; *ablutor,-oris(m)* este cel care spală, cel care curăță; *colluo, -ĕre, a spăla(curățind), a clăti, a uda, a scălda* cu derivații *colluvies, -ei(f)* cu sensuri ce prezintă interes: *lături, scursuri, haos, mocirlă*, iar în sens tehnic, reuniune a tuturor apelor de spălat, a scurgerilor de ape; *colluvio, -onis(f), scursori, amestecătură murdară, murdărie; diluo, -ĕre*, un verb foarte bogat în sensuri*: a strica(spălând), a curăța(spălând), a dizolva, a dilua*; *eluo, -ĕre, a curăța spălând, a spăla, a curăța*; *elutio, -onis(f), spălare*; *elutrio, -āre*, cuvânt popular care înseamnă *a spăla, a curăța*; *illotus(illutus), nespălat, necurățat; illutibarbus(3), cu barba murdară*; *illutilis(2)*, folosit pentru a desemna un miros urât ce nu poate fi înlăturat prin spălare; *perluo, -ĕre, a spăla bine, a curăți spălând, a scălda*; *reluo, -ĕre, a spăla din nou*; *subluo, -ĕre, a spăla dedesubt*, cu derivații *subluvies, -ei(f), mocirlă,* sau, cu trimitere la latura fizică, *abces la picior*, sens reluat de substantivul *subluvium, -ii*. Adjectivul verbal provenit din *lavo,-ĕre* cunoaște două forme care cunosc utilizări diferite, sensuri diferite. Astfel, prima formă *lautus* s-a specializat în sensul *curat, îngrijit, de calitate, elegant, nobil, ales, minunat, bogat, somptuos*. Cea de-a doua formă, *lotus*, are sensul de *spălat, îmbăiat*. De aici, *lotio, -onis(f), spălătură*; *lotor, -oris(m), spălător de rufe*; *lotura, -ae, spălare, curățare*; *lotiolentus(3), lotialis(2), lotiosus(3), lomentum,-i* denumesc ceea ce servește pentru spălat, săpunul.

Libo, -āre, -avi, -atum și cuvintele derivate și compuse pornind de la sine au o însemnătate religioasă, desemnând acțiuni și ritualuri ce contribuie la purificare, dar care și-au extins sensurile și asupra limbajului profan. Sensul inițial este acela de *a lua o mică parte din ceva, a sorbi, a gusta*. Un sens potrivit scopului lucrării este acela de *a știrbi, a slăbi*, ce face referire la integritatea puterii trupești, la sănătate. Un alt sens ce prezintă interes este acela de *a aduce o libație în cinstea unui zeu, a aduce o jertfă unui zeu, a închina zeilor*. Același radical îl regăsim în *libamen, -inis(n), libamentum, -i, libatio, -onis(f)*, toate desemnând o ofrandă adusă zeilor, libație; *delibamentum, -i, libațiune*; *delibo, -āre*, cu sensul care interesează: *a strica, a viola*; *prolibo, -āre, a aduce libație zeilor*; *illibatus(3)* care indică ceea ce este *neștirbit, intact, neatins, nepătat, fără cusur*; *illibatio, -onis(f), neștirbire, nepătare*. Verbul *libo, -āre* se înrudește cu verbul grecesc λείβω care are aceleași sensuri ca și verbul latinesc.[6]

Și *limpido, -āre* are sensul de *a curăți*. Acesta este un derivat târziu de la adjectivul *limpidus(3)*, care înseamnă *limpede, transparent*, el însuși tardiv, câtă vreme primul exemplu apare la Catul. Derivații săi sunt: *limpiditas, -atis(f), limpido, -inis(f), limpor, -oris(m)*, toate cu sensul de *limpezime, curățenie*; *elimpido, -āre, a face curat, a șterge bine.*

Un alt cuvânt sugestiv este și verbul *lino, -ĕre*, care are primul sens de *a unge, a da cu un strat de*, apoi *a acoperi, a mânji*, iar la figurat *a pângări*. Derivații și compușii săi ce prezintă interes sunt: *litus, -us(m), ungere*; *litura, -ae* interesează pentru sensul de *pată* și *defect fizic*, însemnând inițial *ungere* și *corectură*; *allino, -ĕre, a unge, a mânji*; *elino, -ĕre, a murdări*; *oblino, -ĕre, a unge, a smoli, a mânji, a pângări, a impregna; sublino, -ĕre, a unge, a mânji.*

Adjectivul *mundus(3)* clarifică și el latura materială a purificării, dar și stilul, având sensul de *curat, îngrijit, elegant, cochet*. Din acest adjectiv derivă: substantivele *mundator, -oris(m), mundatrix, -icis(f)* este curățitorul, purificatorul, respectiv purificatoarea; adjectivul *mundatorius(3)*, cu aceleași sensuri; adjectivul *mundatus(3)*, însemnând *curat, purificat*; adverbul *munde* exprimă modul *curat, plăcut, elegant*; substantivul *mundicina, -ae* indică mijlocul de

[6] *Ibidem*, p. 356

BDD-A23252 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:39 UTC)

curățare; adjectivul compus regăsit la Sf. Augustin *mundicors, -rdis, cu inima curată;* verbul *mundifico, -āre, a curăți, a purifica*; adverbul *munditore* înseamnă atât *curat*, cât și *decent;* substantivul *munditia, -ae* sau *mundities, -ei(f)* redă curățenia, ordinea, dar și eleganța, rafinamentul, bunul gust, iar în ceea ce privește stilul: puritatea acestuia; adverbul *mundule* arată ceea ce este *drăguț, elegant*; adjectivul *mundulus(3), drăguț, cochet*; substantivul *mundus, -i* desemnează gătelile, podoabele; verbul *mundo, -āre* înseamnă și el *a curăța*. Semnalăm și prezența unor forme compuse pornind de la acest adjectiv: verbul *commundo, -āre, emundo, -āre*, ambele cu sensul *a curăța, a purifica.* Derivații *emundatio, -onis(f), purificare, emundator, -oris(m), purificator*, se înscriu în același regim; adjectivul *immundus(3)* are înțelesul de *murdar*, forma substantivizată a acestuia la feminin plural *immundae, -arum* numește *femeile neîngrijite; immundabilis(2)* este ceva ce nu se poate curăți; *immunditia,-ae* și *immundities, -ei(f)* denumește necurățenia, murdăria, impuritatea; *immundus, -i* surprinde lipsa de podoabe.

Verbul *polluo, -ĕre*, se utilizează cu sens fizic și moral și înseamnă *a murdări(udând), a spurca*, iar la figurat *a pângări, a profana*. Toți derivații săi sunt tardivi: adverbul *pollute*, însemnând *cu nerușinare*; *pollutio, -onis(f), murdărie*, iar la figurat *pată, rușine, pollutrix, -icis(f), profanatoare; pollutus(3),* îl indică pe cel *corupt, vicios; impollutus(3)* înseamnă *nepătat, nepângărit.*

Verbul *pudeo, -ēre, a se rușina*, generează o serie de derivați ce se situează în aria purității, integrității și curățeniei morale. În acestă categorie se integrează: *pudefactus(3), făcut să se rușineze*; *pudendus(3), rușinos, dezonorant*; *pudens, -ntis, care are rușine, rezervat, onest, decent*; *pudenter, cu sfială, rezervat, cu decență*, *pudescit, -ĕre, a începe să se rușineze; pudibilis(2), pudibundus(3), rușinos, sfios*, dar și *de rușine, dezonorant*; *pudice* subliniază modul de a fi sau de a acționa *pudic, cast, curat, onest, decent*; *pudicitia, -ae, pudimentum,-i*, surprind pudoarea, curățenia morală, cinstea, virtutea; *Pudicitia* este *Pudoarea* divinizată; *pudicus(3)* și *pudoratus(3)* se referă la cel *cast, cinstit, virtuos*; *pudor, -oris(m)* exprimă sentimentul de rușine, sfiala, pudoarea, simțul onoarei, cinstea morală, demnitatea, virtutea, dar și opusul tuturor acestora, însemnând în unele contexte *faptă rușinoasă, dezonoare*; *dispudet, -ēre, a-i fi mare rușine*; *expudoratus(3)* și *impudens, -ntis* îl arată pe cel *nerușinat*; *impudenter* și *impudice, nerușinat, fără rușine; impudentia, -ae* se opune lui *pudentia, -ae* și înseamnă *nerușinare*; *impudicitia,-ae, lipsă de pudoare, desfrânare*; *impudicus(3), nerușinat, depravat, desfrânat*; *depudico,-āre* înseamnă *a necinsti; depudesco,-ĕre, a pierde orice rușine, a se rușina de; depudet, -ēre, a nu se rușina; suppudet, -ēre, a se rușina puțin.*

Un substantiv rar, arhaic și poetic ce are sensul de murdărie, jeg, putoare este *paedor, -oris(n).* Din aceeași familie face parte adjectivul *paedidus(3), murdar, dezgustător.*

Sugestiv în contextul curățeniei, surprinzând tocmai absența acesteia, este și verbul *puteo, -ēre, a puți, a fi putred* și derivații săi: *putor, -oris(m)*, care redă mirosul nesuferit, putoarea; *putidus(3)* surprinde ceea ce este *putred, rânced, stricat, în putrefacție, care pute*; cu referire la persoane este folosit ca termen de injurie, *nesuferit, ticălos, scârbos*; când vorbește despre stil: *afectat, pretențios, pedant*; *putidulus(3), afectat, nesuferit; putidiusculus(3), puțin cam sâcâitor, plictisitor; putesco, -ĕre* este un verb expresiv, tradus prin *a putrezi, a se descompune, a se strica; puter(3), putridus(3)* sunt echivalentul lui *putred*, *intrat în descompunere*, dar și al lui *moale, sfârâmicios, fleșcăit*; *putide, nesuferit, afectat, pedant*; *putramen, -inis(n)* și *putrefactio, -onis(f)* surprind procesul de *putreziciune, putrefacție*; *putredo, -inis(f)*, pe lângă *putreziciune*, indică și *cangrena; putrefacio, -ĕre, a face să putrezească, a lăsa să putrezească*; *putrefio, fieri, a putrezi, a fi în putrefacție; putro, -ēre, a fi putred; putrescibilis(2), putribilis(2), supus putrefacției,*

BDD-A23252 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:39 UTC)

putreziciunii; compușii ex-, re-putesco, -ĕre, a se împuți; imputresco, -ĕre, a putrezi, imputribilis(2) care nu putrezește, imputribiliter, fără să putrezească.

În același regim semantic se încadrează și verbul *tabeo, -ēre*, termen foarte bogat în sensuri: *a se topi, a se descompune*, a *se degrada*, dar și *a dezgusta* sau *a se consuma, a degenera*, iar la figurat *a lâncezi*. Derivații și compușii acestuia sunt: *tabes, -is(f),* tradus prin *descompunere, putrezire;* acesta în sens concret se referă la *scursoare, baltă, lichid*; subliniază și aspecte legate de sănătate, traducându-se prin *boală molipsitoare, molimă,* dar și *plagă, sleire de forțe, suferință care roade sufletește, corupere fizică și morală*; *tabesco, -ĕre*, înzestrat cu aceleași sensuri ca și *tabeo*; *tabidosus(3), stricat, putrezit*; *tabidulus(3),* rar și poetic, *care distruge*; *tabidus(3), topit, intrat în descompunere, iar* la figurat *ramolit*; *tabificabilis(2)* este considerat lucrul *care istovește omul*; *tabificatio, -onis(f) topire, istovire; tabifico, -āre, a topi, a prăpădi; tabificus(3) care topește, care distruge, care prăpădește, care ucide; tabifluus(3), intrat în putrefacție, care prăpădește, care consumă*; *tabitudo, -inis(f), descompunere, topire, istovire; tabum, -i, puroi, sânge stricat, la figurat molimă, pestă*; compușii *contabesco, extabesco, intabesco*, toate cu sensul *a pieri, a se prăpădi, a se consuma*. Cuvântul de bază are foarte puțini reprezentanți în limbile romanice.

Verro, -ĕre este un cuvânt vechi, folosit cu sens propriu și figurat, clasic, ce desemnează acțiunea de *a mătura*, iar cu sens peiorativ *a șterge, a șterpeli, a fura*. Derivații săi sunt: *verriculum, -ii*, rar întâlnit și *everriculum, -i*, însemnând *năvod*, dar și *mătură, măturoi.* Verbul *everro, -ĕre* are înțelesul de *a mătura dând afară, a curăța de murdării, a pescui sau a jefui,* la figurat; *averro, -ĕre, a mătura de pe*, iar la figurat, *a ridica, a înhăța*; *adverro, -ĕre, a mătura; converro,-ĕre, deverro, -ĕre, praeverro, -ĕre, reverro, -ĕre, toate cu sensul de a mătura.*

Diversitatea termenilor ce exprimă ideea de purificare, de curățenie trupească sau sufletească dovedește importanța pe care aceasta o are în viața de fiecare zi a romanilor care și-au făcut un ideal din curățenia trupească și din virtutea morală, care s-au îngrijit să se purifice spiritual și, mai cu seamă, să reînvie o societate în care să guverneze moralitatea, binele și frumosul.

Bibliografie

Bréal Michel, Bailly Anatole, *Dictionnaire etymologique latin*, Libraire Hachette, Paris, 1918.

de Vann Michiel, *Etymological Dictionary of Latin and the other Italic Languages*, Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series, Leiden, Brill, 2008.

Ernout Alfred, Meillet Antoine, *Dictionnaire etymologique de la langue latine*, Klincksieck, Paris, 2001.

Guţu G., *Dicţionar latin-român*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti 1983.

Matei Virgil, *Gramatica limbii latine*, Editura Scripta, București, 1996.

Negrescu Dan, *Cultură și civilizație latină în cuvinte*, Editura Paidea, București, 1996.

Negrescu Dan, Terminologie latină. Ieri. Azi, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2015.

Varro, *On the Latin Language*, with an english translation by Roland G. Kent, London, William Heinemann LTD, Harvard University Press, 1938.

BDD-A23252 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:39 UTC)